

Els arxivers, de l'amateurisme a la professionalitat

radicionalment, el prestigi de la funció arxivística no havia tingut cap mena de correlació amb la seva antiguitat i utilitat pública. Durant segles va tenir, en la majoria dels casos, un caràcter marginal, i s'emplaçava —en una alternança gairebé perversa— o bé en el marc de la gestió dels documents o bé en el de la recerca històrica. Dit de manera més precisa, de manera alterna se la situava en l'àmbit de la funció juridicoadministrativa o es prenia només en consideració el seu vessant historicocultural. L'atribució de la funció arxivística a un d'aquests sectors derivava immediatament en la més absoluta despreocupació per l'altre. Així, i llevat d'isolades excepcions, quan l'arxiu exercia plenament la seva utilitat en el sector de la gestió de la documentació administrativa, quedava absolutament deslligat de la seva responsabilitat en la cura del patrimoni documental de caràcter històric.

Aquesta contradicció irresolta determinava l'existència de dues menes d'arxivers: aquell que tenia una forta formació juridicoadministrativa —sovint procedent del món del dret o de la fe pública— i aquell que representava la figura de l'erudit expert en paleografia, diplomàtica i llatí medieval i, en la majoria dels casos, amb una sòlida formació d'historiador. Rarament es donava, per no dir gairebé mai, una concepció global de la funció arxivística que permetés la consolidació d'un perfil de professional més polivalent, amb responsabilitat sobre tota mena de fons, documents i suports.

Com ja hem assenyalat alguna altra vegada, l'arxivística es deslliura del dèficit de ser considerada un ofici marcadament pràctic i aconsegueix assolir un indiscutible caràcter científic a mitjan segle XIX, moment en què es formulen els seus

Ramon Alberch i Fugueras

principis essencials —els de procedència o provenença i respecte a l'ordre primitiu—, apareixen les primeres compilacions doctrinals que configuren un cos teòric sòlid i sistemàtic, fixant de manera definitiva unes tècniques de tractament documental específiques, i es posen en marxa les primeres escoles especialitzades de formació.

Així, l'arxivística s'incorpora plenament a l'elenc de les ciències, atès que compta amb un objecte clar d'atenció, els arxius, reïx a formular una metodologia pròpia i té una finalitat precisa —la conservació i la recuperació de la informació—, un àmbit d'investigació i estudi ben definit i una indiscutible personalitat pròpia, fruit d'haver assolit un caràcter formatiu interdisciplinari i transversal.

És en aquest context en què l'assumpció del principi de l'arxivística integrada permet avançar en la consolidació científica de la professió, en la mesura que propicia la cohesió dels dos àmbits tradicionals de què s'havia ocupat, superant així la dicotomia arxius administratius / arxius històrics, facilitant la creació d'associacions i organismes internacionals encarregats de promoure'n la difusió i coneixement i, sobretot, internacionalitzant directrius i principis tan rellevants com ara la necessitat de gestionar de manera integral i harmònica els documents des del moment en què es generen a les oficines fins que ingressen a les institucions arxivístiques.

A nivell gironí, el desvetllament de l'arxivística es produeix d'ençà del restabliment de la democràcia amb la convocatòria de les primeres eleccions democràtiques el 1978 i, fonamentalment, en l'àmbit de l'Administració local. L'existència durant el franquisme d'uns pocs professionals que vetllen, sovint amb una gran penú-

Típica imatge d'un arxiver.

ria de mitjans, per la preservació dels fons municipal, notarial i eclesiàstics, facilita que amb l'arribada als ajuntaments democràtics d'uns polítics amb il·lusions i nous projectes s'impulsi intensament aquest sector de l'administració i la cultura.

Així, la gradual integració d'una sèrie de joves professionals, la majoria formats a les aules de la universitat gironina, afavoreix l'arrencada d'un moviment que maldrà decididament per dignificar el patrimoni documental institucional i obrirà de bat a bat les portes dels arxius a uns ciutadans que fins aleshores s'han trobat amb unes administracions opaques i secretistes. Els arxius adquireixen així el seu caràcter de patrimoni públic, de manera que al llarg dels anys vuitanta s'assisteix a una florida de publicacions locals i a un ressorgiment de la recerca universitària que té la seva base més ferma en la política de reorganització i obertura dels serveis d'arxiu d'arreu de les terres gironines.

També és en aquest període que l'arxivística gironina esdevé la punta de llança de la recuperació de l'interès per la salvaguarda del patrimoni documental català. A banda de dur-se a terme una profunda renovació de les infraestructures i dels serveis dels arxius arreu, en pocs anys es dignifiquen els arxius de les administracions i de moltes altres entitats, i aquest moviment permet l'emergència de sectors poc valorats fins al moment, com el món de les imatges, de la cartografia o de la documentació arquitectònica, per posar només uns pocs exemples. Sense ànim d'exhaustivitat, remarquem la decisiva influència gironina en la formació i desenvolupament de l'Associació d'Arxiviers de Catalunya —valgui la dada il·lustrativa que els tres presidents que ha tingut l'entitat al llarg dels seus quinze anys d'existència han estat gironins—, el paper protagonista exercit en la consideració del patrimoni fotogràfic, els arxius privats, la documentació car-

togràfica o la dinamització cultural, i la gran profusió de publicacions d'instruments de descripció —guies, inventaris i catàlegs dels arxius—, que han potenciat l'exercici digne de la recerca per part dels usuaris universitaris i els ciutadans.

Voldria cloure aquesta breu panoràmica remarcant el fet que la professionalitat del sector arxivístic ha estat un procés ple de dificultats, i que el reciclatge i l'actualització de coneixements ha estat possible gràcies a la voluntat del col·lectiu i a la formació especialitzada impulsada des de l'Associació d'Arxiviers de Catalunya en col·laboració amb universitats i institucions catalanes. Enguany, sembla que som en el moment històric de superar un dels dèficits més clamorosos que presenta la nostra professió, que és la manca d'una titulació universitària específica. Si bé l'arxivística gironina, com la catalana, s'ha nodrit tradicionalment de professionals provinents de llicenciatures en història, és evident que la centralitat de l'arxivística a l'administració pública i l'empresa privada, i sobretot, la pluralitat dels coneixements que enclou, exigeix una formació especialitzada de segon cicle en l'àmbit universitari. La presentació per part de totes les associacions espanyoles d'una proposta consensuada de llicenciatura en arxivística, i l'esperança de poder-la traduir aviat en una realitat tangible a diverses universitats espanyoles, constituïria el corol·lari d'una professió que ha reeixit a preservar la memòria i, alhora, implicar-se en el desenvolupament d'una Administració més democràtica, transparent i participativa. O dit de manera més retòrica, una professió clau per garantir l'adequat equilibri entre la preservació de la memòria històrica i el desenvolupament de la societat de la informació.

Ramon Alberch i Fugueres és arxiver en cap de l'Ajuntament de Barcelona.